

'Cas Ruano': el continuisme franquista

Manuel Enrique Ruano Casanova, de vint-i-un anys, estudiant de Dret, fou detingut el 17 de gener de 1969, divendres, a les onze de la nit, en un baret prop de la plaça de Castilla, a Madrid, per inspectors de la Brigada Regional d'Investigació Social (BIS). En aquesta mateixa batuda la policia detenia també tres persones més: la seua xica, María de los Dolores González Ruiz, greument ferida el 24 de gener de 1977 al despatx laboralista d'Atocha, Abilio Villena, estudiant de Polítiques, i José Bailo, traductor i ex-capellà castrense destinat a Bétera (Camp de Túria). La reunió del Frente de Liberación Popular (*Felipe*) no havia acabat gaire tard i encara hi havia temps de fer una copa. Mala sort: tres dies després, el 20 de gener, el cos de Ruano jeia, inútil, destrossat, sobre el paviment del pati interior de la finca número 60 del carrer General Mola —ara Príncipe de Vergara.

Segons el comunicat de premsa de la Direcció General de Seguretat (DGS), Ruano s'havia tirat daltabaix d'un setè pis aprofitant "*un descuido de los policías que lo vigilaban*". El rotatiu madrileny *Abc* va publicar immediatament la nota de Governació que justificava la mort d'Enrique amb un *Diario* que li atribuïen falsament. Moltes dades indiquen, no obstant això, que Enrique no va morir per voluntat pròpia.

Després de ser detingut, Ruano fou empresonat als calabossos de la sinistra i desapareguda DGS, a la Puerta del Sol de Madrid, interrogat i electrocutat, segons que van denunciar alguns amics íntims. Demacrat, el dia 20 de gener a migdia Ruano era emmanillat i conduït amb un vehicle a la finca número 60, on Juan García Gelabert, comissari en cap del Grup 5 de la BIS, havia ordenat un escorcoll minucios del pis setè, lletra C, car suposava que era un dels principals cataus propagandístics del Partit Comunista Revolucionari, organització inexistente a la qual havia de pertànyer Ruano. Tres inspectors de la BIS —*la Social*—, la temible policia política del franquisme, Paco, Jesús i Celso, l'hi acompanyaven.

L'absència d'aquella somniada ruptura democràtica que esperonava l'oposició antifranquista es fa evident quan considerem la mort de l'estudiant Enrique Ruano en 1969. Ascendits i premiats pels governs d'UCD i del PSOE, els tres inspectors que interrogaren Ruano són avui homes destacats del Ministeri d'Interior.

Forma de bala. Però, primer sarcasme, per més que tots tres policies eren joves i cepats —tenien entre trenta anys i trenta-sis—, Ruano, molt apallissat, envoltat dels tres homes, va aconseguir d'escapar-se per la porta de l'apartament, travessà l'escala fins al celobert i es tirà daltabaix per una finestra de dos pams d'ample.

El segon sarcasme vindrà més tard, amb l'autòpsia. Si una primera observació forense del 1969 anotava una ferida "*contusa redondeada*" a la clavícula d'Enrique, una segona autòpsia, feta en 1991, quan fou exhumat el cadàver, observava la manca d'un tros d'os a la mateixa clavícula, peça corporal que havia desaparegut, serrada amb una cisalla, i que mai no va anar a cap laboratori. Ara, a més, es reinterpreta la primera acta forense com una fissura deguda a l'impacte d'un objecte cònic. La forma d'una bala, per exemple. Fidel al règim, el jutge d'instrucció de l'època no va comprovar en 1969 si hom havia fet servir cap arma policíaca.

Els policies sempre van declarar que Enrique havia eixit del menjador del pis, de tan sols 6m² a corre-cuita, i que, a 12 metres d'ell, no havien tingut temps de reaccionar. En la primera redacció de l'autòpsia, es comentava oficialment que Enrique havia trobat un clau en la caiguda, i això que la pell del muscle no presentava cap esquinç. El règim no va permetre aleshores una necròpsia demanada per la família.

"Vaig saber que se l'havien carregat l'endemà de creuar il·legalment la frontera a França —comenta el seu amic Jaume Pastor, valencià, titular de Ciències Polítiques de la UNED i ex-secretari general de la Lliga Comunista Revolucionària, avui a Esquerra Unida—. Aquell estiu va aparèixer ETA i el moviment estudiantil tenia empenta. Així, doncs, Carrero Blanco i Fraga demanaren accions *manu militari*, un escarment". Un altre valencià, l'economista Manuel Garí, també amic de Ruano, subratlla que allò "fou un assassinat. Si el coneixies, era del tot impensable que se suïcidara. Amb la seua mort provaren d'exemplificar un càstig públic". Per Garí, "Ruano, com Puig Antich o Patino, és el símbol de les víctimes democràtiques, de la lluita contra el feixisme. La seua actitud de

dignitat humana, negant-se a dir ni piu a la policia, negant-se a *col-laborar-hi*, a denunciar, va precipitar la seua mort. I això que ho sabia tot: adreces, telèfons, cites, militants..."

Premiats pel PSOE. Dues dècades i mitja més tard, Paco, Jesús i Celso, els tres antics inspectors de la Brigada Social que interrogaren Ruano continuen en actiu, guardats per Interior en llocs d'alta responsabilitat.

El primer d'ells, Francisco Luis Colino Hernanz, ingressà com a inspector al Cos Superior de Policia el 23 de gener de 1961, quan només tenia 22 anys. Nascut el gener del 1939, aquest home de 55 anys arriba a sots-comissari el 6 de juny de 1978 i a comissari a partir del 1984, gràcies al ministre socialista José Barrionuevo. Destinat en principi a la comissaria de Torrejón de Ardoz (Madrid), aquest primer *interrogador* d'Enrique Ruano es troba adscrit a la direcció central de la Policia espanyola, exactament a la Direcció Superior de Policia de Madrid, territori que mai

Enrique Ruano fou detingut el 17 de gener de 1969. La seua mort sota custòdia policiaca és plena d'uns interrogants que el Tribunal Suprem provarà ara, vint-i-cinc anys després, d'esclarir definitivament.

no ha deixat. En aquesta complexa institució provincial d'Interior, hi exerceix de cap de personal, lloc de responsabilitat que li fou confiat per l'actual director general de la Policia, Carlos Conde Duque. El número d'identificació de Francisco Luis Colino Hernanz (placa A 12 GO) és el 6.606.

El segon sospitós del suïcidi artificial d'Enrique Ruano, Jesús Simón Cristóbal, nasqué el febrer del 1936, i entrava d'inspector de policia quan era a punt de complir els vint-i-quatre anys, el mateix dia que el seu inseparable Paco Colino Hernanz. Sots-comissari des del 7 de novembre de 1978, destinat a Alcorcón (Madrid), els veïns d'aquest dormitori obrer encara recorden les in comptables ràtzies de Simón escorcollant els pisos de la zona a la recerca de possibles membres del GRAPO. Simón, que ara té 58 anys, és comissari de Torrejón de Ardoz (Madrid), on va substituir Colino. La seua categoria actual de comissari, premi a la seua dedicació al cos, també va ser-li concedida en 1984, en la mateixa data que Colino Hernanz, l'amic que, amb ell, millor comparteix el secret de la mort de Ruano. El número de registre personal de Jesús Simón Cristóbal (A 12 GO) és el 6.608.

Assessor del Govern central. Quant al tercer policia acusat per la família Ruano Casanova, Celso Galván Abascal, nascut l'abril del 1935, va ingressar a la policia a 27 anys, el 22 d'abril del 1962. Sots-comissari, igual que els altres dos, des de la tardor del 1978, exactament des del 22 de novembre, Celso Galván fou recompensat amb la distinció de comissari i passà a prestar serveis al districte del barri madrileny de Tetuán i a la Direcció General de la Policia. Prop dels 59 anys, aquest policia, amb el número d'identificació 6.629, s'ha trobat adscrit durant molts anys al Grup Antiterrorista. Durant la contestada visita del rei Joan Carles a Gernika, quan els parlamentaris bascos d'Herri Batasuna cantaren puny enlaire l'*Eusko Gudariak* i cridaren en favor de la independència, Galván Abascal feia de guardaespalles del monarca espanyol. Ara, Celso Galván és el màxim responsable de Seguretat Ciutadana de la Comunitat Madrilenya, i assessora en matèria d'ordre públic el socialista Arsenio López, delegat del Govern central a Madrid. Reciclat per efecte de la democràcia, Galván s'ocupa d'autoritzar actes i manifestacions públiques que, per ordre seua, són filmats en vídeo sistemàticament. Aquest alt càrrec, ja el posseïa en temps de l'ex-delegat del Govern central a Madrid i actual delegat del Govern a Catalunya, Miquel Solans.

En resum, tots tres policies són de la mateixa promoció, una fornada d'elit, perquè

Sumari 6/69. La trampa d'un procés

La fitxa policíaca de Manuel Enrique Ruano Casanova figura enregistrada a l'arxiu central de la Direcció General de la Policia amb l'expedient número 18 del lligall 16.834. Un segell quadrangular, més gros que la resta de variades estampilles oficials, adverteix al principi del document que Ruano forma part dels ciutadans amnistiats per la Llei 45/1977, benefici del qual mai no pogué gaudir. D'altra banda, tal com molt sovint fou denunciat des de les esferes de l'oposició, del PSOE mateix i dels sindicats de policia, l'existència d'aquesta carpeta no és sinó una prova més dels milers d'expedients polítics del franquisme que el Ministeri de l'Interior ha anat conservant.

L'expedient Ruano del Sumari 6/69 s'obre amb una primera acta de declaració, després de la primera captura: "Detenido por la Policía Armada cuando salía de la Facultad de Filosofía". La recitalla administrativa de l'interrogatori és l'habitual: "En Madrid y en las oficinas de la Brigada Regional de Investigación Social, siendo las once cuarenta y cinco horas del día treinta de mayo de 1966... se procede a tomar declaración al anotado al margen... el que preguntado manifiesta... Que no ha sido detenido ni procesado ni pertenece a ningún partido político ni organización estudiantil... Es propietario de un piso en El Escorial, gozando de una posición económica desahogada".

Sorprenentment, després d'aquesta confessió inicial ja no hi ha en l'expedient Ruano cap notificació estimable del seu segon arrest, d'aquell acte violent que vuit mesos més tard li va costar la vida, probablement per bala i, segurament, per defenestració. Sense cap diligència, nota o circular sobre l'ordre de detenció i l'agafada, els interrogatoris i les seues conclusions, tot va desaparèixer d'aquesta carpeta, excepte un únic paper que es conservà dintre l'expedient: una curta nota que, en data de 18 de gener de 1969, assenyala que l'"incomunicado" Ruano havia estat "detenido en la madrugada de hoy por sospechoso de repartir o sembrar propaganda subversi-

va". De seguida, la paperassa del sumari policíac salta a explicar els motius d'un suïcidi sempre inexplicable.

Així, el mateix dia del presumible assassinat de Ruano, el responsable de

quete de tabaco y una bolsa de alimentos".

Però, si el contingut d'aquest expedient ens sorprèn per la seua manipulada buidesa, d'autènticament miserable caldria qualificar el grapat d'argutaments oferts des de la DGS al jutjat número 5 de Madrid, instructor del Sumari 6/69, per ajornar el lliurament d'un diari atribuït al jove activista: la gran prova que el ministre d'Informació, Manuel Fraga, havia ordenat de traspassar a *Abc* i que aquest rotatiu va transcriure amb la signatura d'Alfredo Semprún, redactor i policia.

El 17 de febrer de 1969, un mes després de la mort d'Enrique, aquest jutjat reclamava "el diari original que dejó escrito dicho fallecido". Dos dies després, de nou el comissari de Buenavista escrivia al jutge raonant-li que els funcionaris que l'acompanyaven foren "los que recogieron el diari original que dejó escrito el interfecto". Tres mesos més tard, el jutjat torna a ordenar "actives diligències" en la mateixa qüestió. Encara el 2 de desembre d'aquest any, la

la comissaria madrilenya de Buenavista, tenebrosa oficina encarregada del control dels estudiants, remetia al capità general de la Regió Militar una còpia de les diligències instruïdes sobre el suïcidi d'Enrique, les quals tampoc no figuren en la documentació personal del fitxat.

Segons que explicava el comissari principal de Buenavista, Ruano "se arrojó desde el 7º piso C del número 60 de la calle General Mola, a un patio interior, con motivo de efectuarle un registro inspectores de la Brigada Regional de Investigación Social, en una habitación que tenía realquilada en el mismo como activista del Partido Comunista Revolucionario". Dos dies després, el 22 de gener, el jutge instructor de guàrdia, rebia els efectes personals del jove Enrique: "una cazadora de tela de gabardina con forro interior de piel; tres llaves, un par de cordones, un pa-

justícia franquista aspirava a obtenir el famós diari, sense cap resultat. La trampa va desmuntar-se a poc a poc, perquè no hi havia cap diari.

Ja al 3 de gener de 1970, prop d'un any després de la salvatge mort de Ruano Casanova, el comissari tornava a adreçar-se al jutge, Francisco Javier Ruiz Ramiro, i embolicava encara més la madeixa: "El diari del fallecido, según me manifiestan los funcionarios que llevaron a cabo el servicio, se encontraba entre los libros que fueron incautados en el domicilio del mismo... Como es norma general, los documentos y efectos procedentes de registros quedan en armarios cerrados para ser preguntados sus propietarios acerca de los mismos en el curso de los interrogatorios". Ara el comissari comunicava que el diari havia estat enviat "a l'Autoria Militar"... el dia 20 de gener de 1969, el mateix dia del suïcidi.

Ficha de filiación de Manuel Enrique Ruano Casanova. El documento muestra los datos personales del sujeto, incluyendo su nombre completo, apellidos, fecha de nacimiento (19-7-47) y lugar de nacimiento (Madrid). Se indica que es un ciudadano español y que está afiliado a la Brigada Regional de Investigación Social. El documento está firmado por un funcionario y tiene una fecha de expedición de Madrid, 28 de enero de 1969. Hay una referencia a un expediente número 16.834-18.

Acta de declaración de Manuel Enrique Ruano Casanova. El documento es una declaración escrita por el sujeto, fechada en Madrid, 30 de mayo de 1966. El sujeto declara que no ha sido detenido ni procesado, que no pertenece a ningún partido político ni organización estudiantil, y que es propietario de un piso en El Escorial. El documento está firmado por el sujeto y tiene una fecha de expedición de Madrid, 30 de mayo de 1966. Hay una referencia a un expediente número 16.834-18.

aquell any només van arribar a inspectors vint policies de tot l'estat. Tots tres també han fet sempre la feina a Madrid, prop de la cúspide policíaca del Ministeri de l'Interior. Amb més de trenta anys dins el cos de la policia, són funcionaris amb una experiència professional provada, iniciada a la Social -dirigida entre 1963 i 1975 per l'implacable Saturnino Yagüe-

N'hi haurà prou de recordar que les plaques més velles de policies en actiu comencen amb el número 5.000.

Recalquem, de totes maneres, que aquest trio de vells repressors de les conquestes democràtiques aconseguiren càrrecs de confiança sota els ministres d'Interior d'UCD, Rodolfo Martín Villa i Juan José Rosón, però es convertiren en comissaris precisament sota el Govern socialista de Felipe González, amb els ministres d'ordre públic José Barrionuevo i José Luis Corcuera, i resten intocables sota l'actual titular d'Interior, Antoni Asunción.

Judici a la memòria. Aquest gener propassat, vint-i-cinc anys després d'aquella feta inoblidable, el Tribunal Suprem decidia, fi-

El rotatiu 'Abc' va transcriure i publicar un presumpte diari del jove activista. L'aleshores ministre d'Informació, Manuel Fraga, va ordenar de traspasar al periòdic les notes que confirmaven la versió oficial sobre la naturalesa depressiva del detingut Ruano.

nalment, de reobrir el cas Ruano, que l'Audència Provincial madrilenya ja considerava prescrit. Avui els tres inspectors, presumptament culpables d'assassinat, continuarien fent una vida tranquil·la, sempre emparats per Interior, i res no s'hauria remenat, si no fos el valent interès de la família Ruano per establir la justícia històrica per al seu fill. I encara que Margarita Casanova, mare d'Enrique, es troba delicada de salut, es va avenir a reclamar, el gener del 1989, la reobertura d'un sumari que ja es considerava arxivat, per prescripció del delictes.

L'acusador particular de la família, el catedràtic de Dret Penal, José Manuel Gómez-Benítez, considera culpables d'assassinat els tres policies que custodiaven Enrique Ruano.

ARXIU

"Ruano, el van matar d'un tret. Després van camuflar el crim com un suïcidi". Per Gómez-Benítez, que confessa que tenia prohibit de parlar del cas per ordre de la família, "el més important ara és d'obtenir una acta de processament per poder obrir un judici imprescindible per tal de rehabilitar Enrique i de fer justícia històrica a tota una generació. No sols desitgem un càstig moral, ans anirem fins al fons: la presó, vint-i-set anys de condemna".

La possibilitat que els tres funcionaris puguin acollir-se a decrets d'amnistia sembla remota, pel jurista Gómez-Benítez, perquè aquests decrets concernien "fets que aleshores es trobaven als tribunals, sota judici, amb sentència o acta de processament. Volem aplicar la justícia amb efectes retroactius".

Ismael Belda

Celso Galván Abascal (amb gavardina clara), fent de guardaespalles del rei Joan Carles durant els fets de Gernika. Ell és un dels acusats per la família d'assassinat Ruano.